

ΟΛΥΜΠΟΣ

Στα μονοπάτια του μύθου

Κείμενο - Φωτογραφίες:
Τριαντάφυλλος Αδαμακόπουλος,
Πηνελόπη Ματσούκα

και της ζωής. ΖΟΠΜΥΛΟ

Αύγουστο του 1977 δρασκελίζουμε μαζί με τον Αντρέα Γκολφινόπουλο τις γραμμές του τραίνου στο σταθμό του Λιτόχωρου. Ανεβαίνοντας προς το Λιτόχωρο με τα πόδια, το σχήμα των κορφών μας έχει ήδη μαγνητίσει: νοιώθουμε αποφασισμένοι να αγγίξουμε αυτή τη γκρίζα πέτρα, να μετρηθούμε - 17 χρονών παιδιά- με τον απόλυτα ψηλότερο στόχο στην Ελλάδα. Μεσημεριανό στο χωριό, κολατσιό στα Πριόνια, με το τελευταίο φως στο καταφύγιο, την επομένη στις πλαγιές της Σκάλας. Κουρασμένοι πια και χαμένοι στην ομίχλη, ζούσαμε μία αφαίρεση, μία κατάδυση σε έναν κόσμο όπου στόχος είναι η προσπάθεια και όχι η κορφή. Στη Σκάλα, αναρωτιόμαστε τι κάνουμε εδώ πάνω. Γιατί ο Μύτικας και όχι μια άλλη κορφή; Η απάντηση υποστασιοποιείται

ξαφνικά μπροστά μας, στο φευγαλέο άνοιγμα που αποκαλύπτει το σχήμα του, τη δυσκολία του περάσματος, το μαγνητισμό των γκρεμών που χάσκουν ατμίζοντας αριστερά. Η απόφαση “εκεί πάνω” είναι η υποσυνείδητη ανταπόκριση στο κάλεσμα του κινδύνου. Ψάχνοντας εδώ και εκεί, από σημάδι σε σημάδι, και παραπλανημένοι από το στριγκό ήχο της λαμαρινένιας σημαίας, που έμοιαζε να έρχεται από παντού, καταλαβαίνουμε κάποια στιγμή, ψαχουλευτά, ότι δεν υπάρχει πιο πάνω. Τη στιγμή εκείνη, η παγωμένη πέτρα, χαμένη καταμεσής στην ακίνητη ομίχλη, γίνεται το όριο που αγγίχτηκε, και αμέσως μετά μετουσιώνεται, γίνεται το πάθος, η λατρεία του τρομερού ειδώλου που μας αποκαλύφθηκε μέσα στις ομίχλες εκείνου του πρωινού.

ΟΛΥΜΠΟΣ

Ο Όλυμπος είναι ο Παρθενών της ελληνικής φύσεως. Είδα ανατολές ηλίου απλησίαστες από την τέχνη και εκόρτασα δύσεις και φεγγαροβραδιές, μα και ολόφωτα μεσημέρια.

Και είδα χιόνια που να αρχίζουν από την κορφή του και να φθάνουν ως τα νύχια, ως τη θάλασσα του Θερμαϊκού, ένα λευκό θαύμα ηλιόλουστο άφθαστης ελληνικής ομορφιάς, που θα έλεγε κανείς ότι ένας γλύπτης, ένας μεγάλος καλλιτέχνης το ελάξεψε. Εκπληκτικό θέαμα μα την αλήθεια, που δύο μάτια και μια μόνη αίσθησις δεν ήταν αρκετά να το χαρούμε.

Γράμμα του Βασίλη Ιθακήσιου στον Ηλία Νικόπουλο, έπ' ευκαιρία της έκδοσης του βιβλίου του δεύτερου: ο φωτογράφος και ο ζωγράφος ανταλλάσσουν κείμενα για τις εικόνες του βουνού που λάτρεψαν.

Το βουνό πάνω απ' όλα τα βουνά.

Το τρίτο γεωγραφικό μας αφιέρωμα εστιάζει στον Όλυμπο, το ψηλότερο βουνό της Ελληνικής γης και ένα από τα πιο γνωστά διεθνώς βουνά. Για τον Όλυμπο, βουνό-σύμβολο, γύρω από το οποίο έχουν γραφτεί χιλιάδες σελίδες, επιλέξαμε μια προσέγγιση που θα είναι συνοπτική σε ότι αφορά τις τεχνικές πληροφορίες (αναβάσεις και αναρριχήσεις) και τις πληροφορίες για το φυσικό περιβάλλον. Η επιλογή αυτή αποκρυσταλλώνει τη σύγχρονη άποψη για το ποιές είναι οι απαραίτητες πληροφορίες για τον ορειβάτη που θέλει να κινηθεί στο ελληνικό βουνό. Τα σχετικά κείμενα συγκεντρώθηκαν γύρω από το προοπτικό και την κάτοψη του βουνού, ώστε η περιγραφή της φυσιογνωμίας του να έχει μια συνολικότητα.

Φειδωλό σε πληροφορίες, το αφιέρωμα δίνει βάρος στην ανασύσταση της προσωπικότητας του Ολύμπου.

Γιατί αυτό που καθορίζει την αξία και τη θέση του βουνού στην καρδιά και την προτίμησή μας, δεν είναι τα μεγέθη και τα περιγραφικά στοιχεία, αλλά η αίσθηση που αποπνέει· δεν ξεφεύγει της προσοχής κανενός ότι πλαγιές, φαράγγια, ορθοπλαγιές και νεφελώδη οροπέδια έχουν πολλά ελληνικά βουνά. Ο Όλυμπος όμως διατηρεί την πρωτοκαθεδρία γιατί όλα αυτά τα στοιχεία του, δομημένα με αρμονία σε ένα σύνολο ισχύος και κύρους, συνδέθηκαν με την αναζήτηση μιας χωρικής περιοχής για το ανώτερο. Πολύ πριν η πέτρινη αυτή μάζα αποτελέσει πεδίο αναμέτρησης για τους ορειβάτες, έπαιξε πρωταγωνιστικό ρόλο στην ωρίμανση του ελληνικού πολιτισμού και την ολοκλήρωση της ελληνικής μυθολογίας.

Έδρα του δωδεκάθεου, ορμητήριο της ισχύος και της θέλησης των θεών, άχρονο σύμβολο του άβατου, ο Όλυμπος παρέμεινε ναός ασύλητος από την

**Το πάνω μέρος της λεκάνης του Μαυρόλογγου:
Σταυραϊές, Μύτικας, Καλάια.**

κατάκτηση της πέτρας; Τι είναι αυτό που εξακολουθεί να έλκει χιλιάδες ανθρώπους από όλο το κόσμο στον Όλυμπο; Σίγουρα δεν είναι η δυσκολία, ούτε το υψόμετρο, ούτε ο εξωτικός περίγυρος, στοιχεία που μπορούν να αναζητηθούν στα Ιμαλάια ή τις Άνδεις, αλλά όχι στα Ελληνικά βουνά. Η ανάβαση στα βουνά εκείνα είναι ένα αθλητικό επίτευγμα, ενώ η επαφή με

αρχαιότητα μέχρι την ανατολή του τελευταίου αιώνα. Και θα έμενε για πάντα άγνωστη η θέα από τον Μύτικα, αν δεν ερχόταν η ανάγκη για οριοθέτηση νέων συμβόλων να καταλύσει μιά μυθοπλασία που κράτησε χιλιάδες χρόνια. Το πρώτο μισό του 20ου αιώνα χαρακτηρίστηκε από την ανάδυση της υλιστικής φιλοσοφίας στην πρόσληψη και ερμηνεία των στοιχείων του κόσμου. Οι κορφές έπρεπε να πατηθούν, ο άνθρωπος έπρεπε να αναγνώσει το μέγεθος του στην ίδια κλίμακα με το θείο. Η πρώτη ανάβαση στις κορφές του Ολύμπου οργανώνεται από Ελβετούς, θιασώτες της ιδεολογικής αντίληψης που στέλνει την ίδια εποχή τη μια αποστολή πίσω από την άλλη για την κατάκτηση της Στέγης του Κόσμου και των άλλων μεγάλων κορφών των Ιμαλαΐων.

Τι έμεινε όμως μετά την νίκη της δυσκολίας, μετά τη

τον Όλυμπο είναι ένα πολιτιστικό γεγονός. Αυτό που φέρνει τον άνθρωπο στον Όλυμπο είναι η θέση του στον ελληνικό χώρο και η ιστορία του. Συνυφασμένος με την Ελλάδα, αποκτά νόημα μέσα από αυτήν και δανείζεται την αίγλη του πολιτισμού και της φιλοσοφίας που εκείνος τη βοήθησε να δημιουργήσει.

Έτσι, η ανάβαση στον Όλυμπο, υπόθεση ωρών για ένα κανονικό ζευγάρι πόδια, εξακολουθεί να αποτελεί ένα γεγονός που έχει καθοριστική σημασία στο ορειβατικό γέννησθαι, ένα γεγονός που παίζει εξίσου καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση της προσωπικότητας του καθένα που έρχεται σε επαφή με αυτόν τον τόπο. Αποφεύγοντας να αναλώσουμε λέξεις εκεί που τα στολίδια περισσεύουν, επιλέξαμε να δούμε το μεγαλείο του Ολύμπου ρίχνοντας (λίγο) φως σε δύο προσωπικότητες που ο καθένας συνέδεσαν το όνομα και την ιστορία τους με το Βουνό.

Το Ποίημα του Ολύμπου

Αν είναι ένα όνομα που θυμούνται όλοι όσοι επισκέπτονται τον Όλυμπο, αυτό δεν είναι του Comici ή του Αποστολίδη, αλλά του Ιθακήσιου. Ο ζωγράφος του Ολύμπου Βασίλης Ιθακήσιος, συνέδεσε το όνομα του με το θρύλο της παραμονής στη περίφημη σπηλιά και την καλλιτεχνική αφοσίωση στο συγκεκριμένο βουνό.

Ο Ιθακήσιος γεννήθηκε στη Μυτιλήνη το 1879, με το επίθετο Γεωργανάς. Το 1901 η οικογένεια του μετοικεί στη Σμύρνη, ακμαία ελληνική πόλη, όπου ο νεαρός Βασίλης αφοσιώνεται στη ζωγραφική. Γρήγορα, το πάθος του για τη τέχνη τον τραβά σε περιπλανήσεις. Μετά τη Μικρασιατική καταστροφή εγκαθίσταται στην Αθήνα, από όπου αρχίζει τις εξορμήσεις στα βουνά, αναζητώντας την έμπνευση στα μεγαλειώδη τοπία και την πλούσια φύση της ορεινής Ελλάδας. Πρώτος του σταθμός ο Αίνας της Κεφαλονιάς, και λίγο καιρό αργότερα, το 1927, παίρνει την πρώτη του επαφή με τον Όλυμπο. Θα τον μάθει χρόνο με το χρόνο μέσα από τις διηγήσεις και τη σοφή ξενάγηση του Χρήστου Κάκκαλου, και θα μείνει δέσμιος του θειικού βουνού για τριάντα ολόκληρα χρόνια. Ορμητήριο και καταφύγιό του, η γνωστή στους ορειβάτες “Σπηλιά του Ιθακήσιου”, που ο ίδιος την ονόμασε “Άσυλο των Μουσών” όπου και θα περάσει όλη την υπόλοιπη ζωή του, μέχρι την σύντομη παραμονή στον οίκο ευημερίας και τον θάνατο του το 1977.

Πέρα από τους πίνακες, η ανάταση του να ζεις σε τόσο στενή επαφή με το θείο μεταφέρεται εξίσου αποκαλυπτικά στα λίγα κείμενά του που διατηρούνται- κυρίως επιστολές σε φίλους ορειβάτες. Σε μία από αυτές, Φεβρουάριος του 1933, γράφει στον Κλεόβουλο Δενδρινό για την ανάβαση του στη Γκόλνα, μια μέρα μετά από βαρύ χιονιά.

“Στα γύρω υψώματα δε διακρίνει κανείς άλλο χρώμα από το άσπρο. Όλα σου κάνουν την εντύπωση ότι ένας μεγάλος τεχνίτης, γλύπτης, τα ελάξεψε σε άσπρο Πεντελικό μάρμαρο. ...

Το χιόνι έχει την ώρα του που πρέπει να το δει κανείς. Γι’ αυτό όταν ήλθε αυτή η ώρα βγήκα σαν τρελός, έγινα είκοσι χρονών παιδί και πήρα το δρόμο προς τη Γκόλνα, αψηφώντας κάθε κακό που θα μου συνέβαινε.

... ξεροί βάτοι, αγράμπελες και αγιοκλήματα. Όλ’ αυτά έχουν μεταβληθεί με το χιόνι σε δαντελένια

θαύματα. Εργόχειρα προικιά από Μούσες του Ολύμπου θα έλεγε κανείς, καμωμένα για να στολίσουν μια ξωπικιά νύμφη και που οι τεχνίρες της Μπριζ και της Βενετίας δεν τα φαντάστηκαν. Ούτε η γλυπτική, ούτε η ζωγραφική μπορούν να αποδώσουν αυτό το όραμα, που μέσα κει βρέθηκα μόνος σαν μαύρο σίγμα, μέσα στο μυστήριο αυτό που η φύση σπανίως αποκαλύπτει στους εραστές της.

Η πορεία για να φτάσω εκεί πάνω με τα χιόνια διήρκεσε δυόμισι ώρες - σε άλλες ώρες είναι μιάμιση από το χωριό - γιατί δεν είχα κύκλα και βάδιζα σιγά τσαλαβουτώντας μέσα στο χιόνι, πότε ως το γόνατο και πότε ως τη μέση. Πολλή δυσκολία συνάντησα σε μια καμπή όπου είναι μια κακοτοπιά, έφαγα αρκετές γλίστρες, γλίστρες που δεν σε ρίχνουν όπως θέλεις εσύ, αλλ’ όπως θέλουν οι αρβύλες σου, για να σε βγάλουν ύστερα ... αλευροβιομήχανο.

Ο Όλυμπος, πρέπει να το πούμε, δεν βρήκε ακόμα τον συγγραφέα του. Συγγραφέα, όχι περιηγητή. Συγγραφέα που να ζήσει, να δει και να γνωρίσει όσα αναφέρω. Να δει ακόμα τους αετούς του και τα αγριόγιδά του και τα πρόβατα του Καραμήτρου πάνω στο λιβάδι του Προφήτη Ηλία και να πιεί το ολόπαχο γάλα τους. Όλα αυτά τα είδα και τα αισθάνθηκα. Δεν έπαθα παράκρουση. Τον περιμένω αυτόν τον συγγραφέα, για να του παράσχω όλες τις ευκολίες, να γράφει εκείνο που δεν γράφτηκε ακόμη: Το ποίημα του Ολύμπου”.

ΟΛΥΜΠΟΣ

Το βουνό που ζητά τη ζωή σου

Πολλοί άνθρωποι εγκαταλείπουν την πατρίδα τους και αναζητούν συγκλονιστικές εμπειρίες και χώρο για τα μεγάλα γεγονότα της ζωής τους, σε τόπους μακρινούς και εξωτικούς. Για κάποιους άλλους, ολόκληρη η ιστορία τους αρχίζει και τελειώνει μέσα στο σπίτι τους.

Η ιστορία του Κώστα Ζολώτα ολοκληρώθηκε σε ένα χωρικό πλαίσιο περιορισμένο και τεράστιο ταυτόχρονα: στον Όλυμπο. Εκεί δημιούργησε όλο τον κόσμο του: αναβάσεις, περιπέτειες, διασώσεις, πράγματα που όλοι κάνουν στο Όλυμπο, αλλά και οικογένεια και επάγγελμα. Βλέποντάς τον, τον Φλεβάρη του 1995, ευτυχή, ήρεμο, αλλά πάντα υπερδραστήριο, στο όμορφο σπίτι του στο Λιτόχωρο, με τη σύντροφο, τις κόρες και τα εγγόνια του, σκέφτεται κανείς πόσο πολλά πράγματα μπορεί να σου δώσει ένα βουνό.

Η ιστορία ξεκινά στις αρχές του αιώνα, με τον πατέρα Ζολώτα να δουλεύει στη γραμμή του τραίνου. Αν και η εικόνα του ψηλού βουνού δεν ήταν άγνωστη στο νεαρό Τζουμερκιώτη, η θέα του Ολύμπου τον καθήλωσε καθώς πρωτοαντίκρυσε τις κορφές από το εργοτάξιο των σιδηροδρόμων. Τα πήγαινε-έλα του στο χωριό του Ολύμπου, έμελλαν να είναι εξίσου καθοριστικά για το μέλλον του: έριξε άγκυρα κάτω από τη σκιά του μεγάλου βουνού και έστησε οικογένεια.

Έτσι ξεκινά η ιστορία της οικογένειας Ζολώτα στο Λιτόχωρο. Ο Κώστας Ζολώτας έφτασε στο κόσμο το 1934, μεσούσης μιας περιόδου μεγάλων κοινωνικών ζυμώσεων και ανησυχίας, ανάμεσα στη Μικρασιατική καταστροφή και το μεγάλο πόλεμο. Είναι η εποχή που η Ελλάδα δοκιμάζει τα καινούργια της δυτικά ρούχα και προσπαθεί να απαλλαγεί από το παραδοσιακό της πρόσωπο. Η πολιτική σκηνή αλλάζει συχνά παράσταση, η οικονομία μετασχηματίζεται, οι άνθρωποι αναζητούν

για να της δώσει νόημα.

νέες διεξόδους, το αστικό περιβάλλον ανασυγκροτείται.

Η θέση του Ολύμπου αλλάζει με την υποχώρηση υποχώρηση της ορεινής οικονομίας και από πεδίο επιβίωσης, το βουνό παίρνει ξανά διαστάσεις συμβόλου. Το νεροπρίνο στα Πριόνια σταματά, οι υλοτόμοι σιγά-σιγά αποσύρονται. Ωστόσο, πριν προλάβουν τα μονοπάτια να κλείσουν και οι αντιλαλοι από τις κραυγές των αγωγιατών να σβήσουν στις πλαγιές, άλλα βήματα σκορπίζουν τα φύλλα και άλλα τραγούδια σπάνε τη σιωπή: οι ορειβάτες της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης έρχονται στα χνάρια των πρώτων αναβάσεων, όλο και πιο πολυάριθμοι, να υποκλιθούν και να πάρουν το χρίσμα στο πεδίο της ύψιστης προσπάθειας.

Ο νεαρός Κώστας, μαθητευόμενος τσαγκάρης τότε στο χωριό, βλέπει μαγεμένος τις πολύχρωμες ομάδες με τους βαριούς γυλιούς. Οι αποφασισμένοι αυτοί άντρες ξυπνάνε μέσα του την ασίγηστη επιθυμία για περιπέτεια που κληρονόμησε από τους νομάδες μαστόρους, το σόι του πατέρα του. Τους ακολουθεί με τη ψυχή πρώτα, ύστερα, 18 χρονών, ανεβαίνει με μια ομάδα χωριανών του στο Μύτικα. Η πρώτη αυτή επαφή, με την κρύα σαθρή πέτρα, λειτουργεί σαν σταγόνα σπέρματος σε ώριμη μήτρα: η μαγεία του Ολύμπου έγκειται στο να γονιμοποιεί αποφάσεις σε ψυχές ανήσυχες, έτοιμες να ριχτούν σε δρόμους καινούργιους.

Για όσους έχουν δυνατή θέληση, τα γεγονότα υπακούουν στα οράματα. Το '54 φτιάχνει μαζί με άλλους χωριανούς την ορειβατική ομάδα Λιτόχωρου, μετέπειτα τμήμα ΕΟΣ Λιτόχωρου. Αναλαμβάνει την πρώτη του οδήγηση το '55 και την ίδια χρονιά παίρνει τα πρώτα του μαθήματα τεχνικής της ορειβασίας και της αναρρίχησης από τον Γιώργο Μιχαηλίδη, που δεν χορταίνει να διδάσκει έναν τέτοιο μαθητή.

Καθώς ο Κώστας μεγαλώνει και ωριμάζει, η επιθυμία για συνεύρεση με τις ομάδες των ορειβατών δεν εξαντλείται στην περιπέτεια, αλλά τροφοδοτεί και την ανάγκη να γευτεί τις ιδέες τους, τη γλώσσα τους, τους τρόπους τους, τον πολιτισμό τους. Γίνεται κάθε μέρα όλο και πιο έμπειρος, πιο αποφασισμένος για την επιλογή του, πιο πλούσιος πνευματικά και ψυχικά. Κάποια στιγμή είναι πια ένας ολοκληρωμένος οδηγός του βουνού. Η επίσημη αναγνώριση του τίτλου το 1958 επιβεβαιώνει την ωρίμανσή του.

Σε μια από αυτές της οδηγήσεις, συναντά την Irnhild, την κοπέλα από το Αμβούργο που ήρθε

εκδρομή στον Όλυμπο το 1958 για να ξαναγυρίσει σαν κυρία Ζολώτα το 1962. Το νεαρό ζευγάρι πέρασε πολλά μαζί, με τον Κώστα νομάδα των καιρών, το χειμώνα εργάτης σε εργαστήριο ανατομικών παπουτσιών στο Αμβούργο και το καλοκαίρι καταφυγιάς και οδηγός στον Όλυμπο. Το καταφύγιο, που χτίζεται με τη φροντίδα του Κώστα το 1959, γίνεται ένα λιτό αλλά ζεστό σπιτικό για τους δύο νέους, που αναθρέφουν στο άσπιλο περιβάλλον του βουνού το πρώτο τους παιδί, την Παρασκευή. Ακολουθούν τρεις κόρες ακόμη, η Μαρία, η Χρηστίνα και η Δάφνη.

Καθισμένος στο τζάκι του φιλόξενου σπιτιού του Ζολώτα και κοπώντας από το παράθυρο, μια από τις τελευταίες χειμωνιάτικες βροχές του '95, σκέφτομαι ότι χρειάζεται πολύς κόπος, πολύς ιδρώτας και πολλές θυσίες στα παγωμένα ειδώλια των αθέατων κυρίων του βουνού, για να δεχτεί ο Όλυμπος έναν κοινό θνητό στο πάνθεον των επίλεκτων.

Σήμερα, 43 χρόνια μετά την πρώτη επικοινωνία με το πνεύμα του Ολύμπου, ο Ζολώτας μπορεί να πει ξεκάθαρα και χωρίς καμία ντροπή ότι αφιέρωσε όλη του τη ζωή στον Όλυμπο. Και το βουνό δεν του παραχώρησε μόνο το χώρο για όνειρα και σχέδια, αλλά του επέτρεψε να πάρει από το σώμα του, το zaharénio χιόνι και τον σταχτί ασβεστόλιθο, για να κάνει όνομα και προσωπικότητα.

**Irnhild και Κώστας Ζολώτας,
καταφύγιο "Σπήλιος Αγαπτός", 1961.**

ΟΛΥΜΠΟΣ

Γεωγραφία - Ορεογραφία

Σκεπασμένος από χιόνια, μύθους ή σύννεφα, ο Όλυμπος είναι το ψηλότερο αλλά και πιο ξακουστό βουνό της Ελλάδας. Στο όριο ανάμεσα στη Μακεδονία και τη Θεσσαλία, δεσπόζει πάνω από το Θεσσαλικό κάμπο και το Θερμαϊκό κόλπο. Μέσα στο ορεογραφικό σύστημα της χώρας κατέχει κεντρική θέση στο ανατολικότερο από τα ορεινά τόξα που διατρέχουν την ελληνική χερσόνησο, σε μία ορεινή σειρά που ξεκινάει από το Καϊμακτσαλάν και συνεχίζει με το Βέρμιο, τα Πιέρια, τον Όλυμπο, τον Κάτω Όλυμπο, την Όσσα και καταλήγει στο Πήλιο.

Ο κύριος όγκος οριοθετείται στα βόρεια και τα ανατολικά από τις αλλουβιακές πεδιάδες της Κατερίνης και Λιτόχωρου που φθάνουν μέχρι το υψόμετρο των 300 περίπου μέτρων.

Στα νότια χωρίζεται από τον Κάτω Όλυμπο με το ρέμα της Ζηλιάνας που ελίσσεται σε υψόμετρο 700 περίπου μέτρων, κάτω από το δρόμο Λεπτοκαρυάς - Καρυάς. Η δυτική - νοτιοδυτική του πλευρά κατηφορίζει μέσα από λοφώδεις κτηνοτροφικές περιοχές προς τον κάμπο της Ελασσόνας, ενώ στα βορειοδυτικά χωρίζεται ασαφώς από τον Τίταρο και τα Πιέρια, με το διάσελο Σταυρός, στο δρόμο Πέτρας - Κοκκινοπλού.

Ο Όλυμπος έχει δεκάδες κορφές πάνω από 2.000 μέτρα με ψηλότερη το Μύτικα, 2917 μέτρα. Μαζί με τις γειτονικές του κορφές Στεφάνι, Σκάλα και Σκολιό, όλες γύρω στα 2.900 μέτρα, σχηματίζουν ένα εντυπωσιακό βράχινο πέταλο που δεσπόζει πάνω από την παγετωνική κοιλάδα των Μεγάλων Καζανιών. Βόρεια και νότια του πετάλου των κορφών, υψώνονται ομαλά ο Προφήτης Ηλίας και ο Αγ. Αντώνης, και οι δύο κοντά στα 2.800 μέτρα. Νοτιοανατολικά από τον Αγ. Αντώνη, μία σημαντική σε έκταση περιοχή, με υψόμετρο γύρω στα 2.500 μέτρα προσθέτει μερικές ακόμα εξάρσεις στο σύστημα των κορφών: Καλόγερος, Πάγος, Μεταμόρφωση, Φράγκου Αλώνι και άλλες. Τέλος στα δυτικά του Αγ. Αντώνη, ξεκόβεται με βορεινή διεύθυνση η κορυφογραμμή του Φλάμπουρου - Κίτρους.

Τον ορεινό όγκο του Ολύμπου αυλακώνουν βαθιές χαράδρες, με γνωστότερη αυτή του Μαυρόλογγου - Ενιππέα, που ξεκινάει από το πέταλο των Σταυροϊπιών με ανατολική διεύθυνση για να καταλήξει στην πεδιάδα του Λιτόχωρου. Στο πάνω κομμάτι της χαράδρας, το δύσβατο Μαυρόλογγο, τα νερά κυλούν υπόγεια. Στη θέση

Πριόνι, στα 1.000 μέτρα υψόμετρο, το νερό αναβλύζει μέσα από τους βράχους και σχηματίζει μικρό καταρράκτη και λιμνούλα. Η χαράδρα συνεχίζει υγρή, με πλούσια βλάστηση και απόκρημνες βραχώδεις πλαγιές μέχρι την έξοδο της όπου ορθώνονται σαν φρουροί οι ορθοπλαγιές της Ζηλνιάς και της Γκόλνας.

Η βόρεια πλευρά του βουνού αυλακώνεται από δύο μεγάλες χαράδρες, του “Παπά το ρέμα” και το Ξερολάκκι.

Το ρέμα του Παπά έχει δύο παρακλάδια που το ένα ξεκινάει από τις απόκρημνες βόρειες πλαγιές του Προφήτη Ηλία και το άλλο απ’ τους γκρεμούς βόρεια του Λαιμού και της Σκούρτας. Τα δύο παρακλάδια ενώνονται στην τοποθεσία Παπά Αλώνι και η χαράδρα συνεχίζει κατάφυτη και με εποχιακά νερά μέχρι τα 400 μέτρα, λίγα χιλιόμετρα νότια του χωριού Βροντού.

Δυτικότερα και παράλληλα με το Ρέμα του Παπά, ανοίγεται η χαράδρα του Ξερολακκιού ανάμεσα στις πλαγιές του συγκροτήματος Φλάμπουρου - Κίτρους και της ράχης του Μπαρμπαλά. Στο χαμηλό της τμήμα διατρέχεται από τη δασική οδό Πέτρας - Κοκκινοπλού, ενώ

στην έξοδο της σχηματίζεται μιά μόνιμη λίμνη - έλος, σε υψόμετρο 650 μέτρα, μέσα σε δολίνη, στη θέση Μπάρα. Στα 1.300 περίπου μέτρα, το Ξερολάκκι βγάζει δύο παρακλάδια, που σκαρφαλώνουν, το πρώτο προς τα Μεγάλα Καζάνια (ρέμα Ναούμι) και το δεύτερο προς τα Μικρά Καζάνια και το Χρηστάκι. Η κυρίως ρεματιά συνεχίζει ομαλά μέχρι τις λάκκες που εκτείνονται ανάμεσα στις κορφές Χρηστάκι και Τρύπες.

Στη δυτική πλευρά του βουνού, η κυριότερη χαράδρα είναι η Σταλαγματιά που ανοίγεται ανάμεσα στις κορυφογραμμές του Φλάμπουρου και Πύργου Γρίβα και καταλήγει νότια από τον Κοκκινοπλού.

Στα νοτιοδυτικά, το Μαυρατζόρεμα απορρέει από τις γυμνές πλαγιές ανάμεσα στον Πύργο και τον Κακάβρακα, ανατολικά από τη ράχη όπου βρίσκονται οι στρατιωτικές εγκαταστάσεις του ΚΕΟΑΧ, για να καταλήξει στενό και με βραχώδεις πλαγιές στο παλιό μοναστήρι του Σπαρμού και να ενωθεί παρακάτω με το καμπύσιο ρέμα Σπαρμός.

Πολλές ακόμα χαράδρες και ρεματιές αυλακώνουν την ανατολική πλευρά του βουνού με πιο ενδιαφέρουσες αυτές της Μάλτας και της Σκανδαλιάρας.

ΟΛΥΜΠΟΣ

Το φυσικό περιβάλλον

ΓΕΩΛΟΓΙΑ

Το μεγαλύτερο μέρος του βουνού σχηματίζεται από ασβεστόλιθους, δολομίτες και μάρμαρα διάφορων ηλικιών. Φλύσχος, αποτελούμενος από φυλλίτες, σχιστόλιθους και ψαμμίτες υπάρχει στις Β-ΒΔ πλευρές του βουνού ανάμεσα στα 600 και τα 1.200 μέτρα και στις Α-ΝΑ υπώρειες. Στις νότιες και ΝΔ πλαγιές, εμφανίζονται γνεύσιοι στην ημιορεινή ζώνη, ενώ στο ρέμα Ξερολάκκι, μέχρι τα 1.400 μέτρα υπάρχουν νεώτερα κροκαλοπαγή.

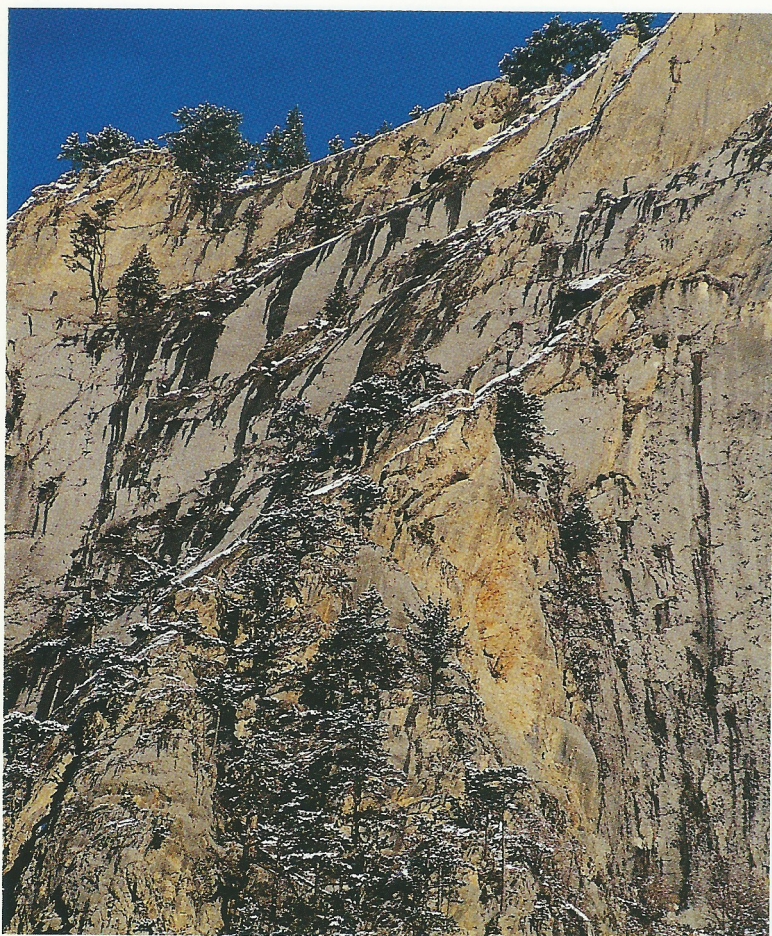
Το βουνό σχηματίστηκε κατά την αλπική ορογένεση, πριν 50 περίπου εκατομμύρια χρόνια, αλλά υπέστη μεγάλες τεκτονικές αναστατώσεις και πιο πρόσφατα, πριν 2 εκατομμύρια χρόνια. Τέλος οι παγετώνες του Τεταρτογενούς που κατά εποχές κάλυψαν το βουνό, δημιούργησαν χαρακτηριστικούς σχηματισμούς, όπως τα Μεγάλα Καζάνια και άλλα βυθίσματα στην περιοχή των κορφών.

ΚΛΙΜΑ

Στους πρόποδες του βουνού, το κλίμα είναι μεσογειακό, δηλαδή θερμό και ξηρό το καλοκαίρι και ψυχρό και υγρό το χειμώνα, με τις περισσότερες βροχοπτώσεις το Νοέμβριο και τρεις με τέσσερις μήνες καλοκαιρινής ξηρασίας. Όσο αυξάνει το υψόμετρο, οι βροχοπτώσεις κατανέμονται κανονικότερα μέσα στη χρονιά. Σε γενικές γραμμές, η ανατολική πλευρά του βουνού δέχεται περισσότερες βροχές από τη δυτική, λόγω της γειννίας με τη θάλασσα, ενώ οι ορεινές κοιλάδες έχουν επιπλέον και την υγρασία που προέρχεται από ομίχλες και χαμηλά νέφη που συχνά τις καλύπτουν, γι' αυτό και εμφανίζουν πλουσιότερη βλάστηση. Στην αλπική ζώνη το καλοκαίρι είναι ξηρό και με μεγάλη ηλιοφάνεια, ενώ το ύψος των βροχοπτώσεων ποικίλει από χρονιά σε χρονιά.

Ο μετεωρολογικός σταθμός που λειτουργεί για 18 χρόνια στην κορφή του Αγ. Αντώνη, έχει καταγράψει ύψος καλοκαιρινών βροχοπτώσεων από 82 μέχρι 542 χιλιοστά. Οι περισσότερες καλοκαιρινές βροχές πέφτουν με μορφή καταιγίδων.

Χιόνια καλύπτουν συνήθως το βουνό από το Νοέμβριο μέχρι το Μάιο. Το ύψος του χιονιού ποικίλει σημαντικά από θέση σε θέση επηρεαζόμενο από τον προσανατολισμό, το ανάγλυφο και τη

διεύθυνση του ανέμου.

Οι άνεμοι είναι συχνά πολύ ισχυροί ξεπερνώντας τα 100 χιλιόμετρα την ώρα, ενώ έχουν μετρηθεί ταχύτητες ανέμου μέχρι 170 κλμ/ώρα.

Οι θερμοκρασίες ποικίλουν πολύ, ανάλογα με το υψόμετρο και τον προσανατολισμό, την ώρα της ημέρας. Ιδιαίτερα στην αλπική ζώνη παρουσιάζουν μεγάλες διακυμάνσεις ανάμεσα στη μέρα και τη νύχτα, ιδιαίτερα με καθαρό ουρανό. Σε γενικές γραμμές, η θερμοκρασία πέφτει κατά 6 βαθμούς κάθε 1.000 μέτρα και θεωρητικά τουλάχιστον στην κορφή του Μύτικα η θερμοκρασία πρέπει να είναι 16 βαθμούς χαμηλότερη απ' ότι στο Λιτόχωρο.

ΒΛΑΣΤΗΣΗ - ΧΛΩΡΙΔΑ

Η βλάστηση του Ολύμπου παρουσιάζει μεγάλη ποικιλομορφία, τόσο μορφολογική όσο και σε σύνθεση ειδών, λόγω της μεγάλης υψομετρικής κλιμάκωσης και της ποικιλίας στο ανάγλυφο, το υπόστρωμα, την έκθεση και το ιστορικό των χρήσεων.

Οι χαμηλότερες ζώνες του βουνού καλύπτονται από μεσογειακή μακκία, μιά ενότητα από ψηλούς αειφυλλους και μερικούς φυλλοβόλους θάμνους, όπως πουνάρια, αριές, κουμαριές, αγριοκουμαριές, ρείκια, κουσουπιές, γαύρους, φράξους κλπ. Στη βόρεια και τη νότια πλευρά του βουνού υπάρχουν δάση από φυλλοβόλες δρύες, ενώ στην υπερβοσκημένη δυτική όψη κυριαρχεί χαμηλή βλάστηση με πουνάρια. Από το υψόμετρο των 700 περίπου μέτρων, τα θαμνοτόπια δίνουν τη θέση τους σε δάση μαυρόπευκου και μακεδονίτικου έλατου. Στη νότια και τη δυτική πλευρά του βουνού, το δάσος περιορίζεται στις χαραδρώσεις, ενώ οι πλαγιές είναι ως επί το πλείστον αποδασωμένες και τα πουνάρια δίνουν σταδιακά τη θέση τους στα πυξάρια, που εμφανίζονται και στον υπόροφο των πευκοδασών.

Τα δάση των μαυρόπευκων καταλαμβάνουν κατά κανόνα τις ξηρές και πετρώδεις πλαγιές και αντικαθίστανται από οξιές στις κοιλάδες που έχουν πλουσιότερο έδαφος και περισσότερη υγρασία. Πλούσιο μικτό δάσος με πεύκα, έλατα, δρύες, οξιές, φτελιές φυτρώνει στη χαράδρα του Ενιππέα, ενώ κοντά στο Μοναστήρι του Αγ. Διονυσίου υπάρχουν αρκετοί μεγάλοι ήαμοι, σπάνιο δέντρο που μοιάζει με έλατο και κάνει κόκκινους σαρκώδεις καρπούς.

Πάνω από τα 1.700 μέτρα, το μαυρόπευκο δίνει τη θέση του στο ρόμπιολο, είδος πεύκου που αναγνωρίζεται εύκολα από το χονδρό φλοιό του, που σχίζεται σαν παζλ από μικρά ακανόνιστα πολύγωνα. Το δέντρο αυτό σχηματίζει αραιά δάση μέχρι τα 2.300 μέτρα, με πολλά γηραιά και αστραποκαμμένα άτομα, ενώ μικρά θαμνώδη ρόμπιολα φθάνουν μέχρι τα 2.500 μέτρα.

Πάνω από το δασοόριο, η βλάστηση είναι λιγοστή,

κυρίως λόγω της τραχύτητας των κλιματικών συνθηκών. Οι περισσότερες πλαγιές πάνω από τα 2.400 μέτρα είναι ξηρές και έρημες και καλύπτονται από κατακερματισμένους από τον παγετό βράχους, ανάμεσα στους οποίους φυτρώνουν τούφες από αγροστώδη. Στην περιοχή των κορφών υπάρχουν λίγα λιβάδια σε επίπεδες εκτάσεις, στο οροπέδιο των Μουσών και νοτιοανατολικά του Αγ. Αντώνη. Οι πλαγιές με μεγαλύτερες κλίσεις καλύπτονται από σάρες στις οποίες φυτρώνουν ελάχιστα φυτά με μακριούς και λεπτούς βλαστούς που έρπουν ανάμεσα στις πέτρες σε αναζήτηση λίγου εδάφους και υγρασίας. Λιγοστά φυτά τέλος είναι προσαρμοσμένα να ζουν στις σχισμές των κάθετων βράχων.

Ο Όλυμπος τράβηξε το ενδιαφέρον των βοτανολόγων από τις αρχές του περασμένου αιώνα, και δεκάδες Έλληνες και ξένοι ερευνητές αναρριχήθηκαν στις δύσβατες πλαγιές του στην προσπάθειά τους να καταγράψουν τη χλωρίδα του βουνού. Ο αριθμός των γνωστών μέχρι σήμερα φυτών ανέρχεται σε 1.700 είδη (Strid 1985) ανάμεσα στα οποία συγκαταλέγονται πολλά σπάνια και μοναδικά στον κόσμο φυτά. Οι πιο ενδιαφέρουσες περιοχές για τη χλωρίδα είναι οι χαράδρες και η αλπική ζώνη, ιδιαίτερα οι σάρες και οι απότομοι βράχοι.

ΠΑΝΙΔΑ

Στον Όλυμπο έχουν καταγραφεί 32 είδη θηλαστικών, 104 είδη πουλιών και 18 είδη ερπετών και αμφιβίων (Μαλακού 1985).

Από τα θηλαστικά, το σπανιότερο είναι το αγριόγιδο

Ο σκίουρος (πάνω) κινείται
στα πυκνά δάση του Ολύμπου.

Η σαλαμάνδρα (κάτω) βρίσκεται
στις υγρές τοποθεσίες κοντά στις ρεματιές.

που ζει κυρίως στην αλπική ζώνη και στην πάνω ζώνη του δάσους. Στις χαμηλότερες ζώνες του δάσους επιβιώνουν μικροί πληθυσμοί ζαρκαδιών και αγριογούρουνων, ενώ λιγοστοί λύκοι εμφανίζονται στις περιοχές που διατηρούν ακόμα κοπάδια ή και σε άλλα σημεία του βουνού, κατά τη διάρκεια των μετακινήσεών τους. Οι λαγοί και οι αλεπούδες αφθονούν και καλύπτουν όλες τις υψομετρικές ζώνες. Υπάρχουν επίσης ασβοί, κουνάβια, αγριόγατοι, σκίουροι, νυφίτσες, πολλά είδη μικροθηλαστικών (ποντίκια, μυγαλές) καθώς και νυχτερίδες.

Από τα πουλιά ξεχωρίζουν μερικά σπάνια είδη αρπακτικών, όπως ο γυπαετός, ο χρυσαετός, ο σταυραετός, ο σπιζαετός κι ο πετρίτης που διατηρούν πιθανότατα από ένα ζευγάρι το καθένα στον Όλυμπο, ενώ ο σπανιότατος επίσης μαυρόγυπας έπαψε να φωλιάζει εδώ πριν λίγα μόλις χρόνια. Υπάρχουν 7 είδη δρυοκολαπτών, καθώς και τα περισσότερα χαρακτηριστικά πουλιά των δασών αλλά και της αλπικής ζώνης.

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Αν και ο «μανδύας του θείου» διαφύλασσε Αικανοποιητικά τον Όλυμπο μέχρι πρόσφατα, στις αρχές του αιώνα θεωρήθηκε απαραίτητο να τεθεί υπό την προστασία ευρύτερα εννοουμένων συστημάτων αξιών. Έτσι ο σεβασμός για τους ναούς της φύσης παραπέμφθηκε στη νομοθεσία και η ανώτερη ζώνη του βουνού κηρύχθηκε Εθνικός Δρυμός του 1938 και πιο πρόσφατα Απόθεμα της Βιόσφαιρας (UNESCO).

ΟΛΥΜΠΟΣ

Αναβάσεις - μονοπάτια

Κτηνοτρόφοι, υλοτόμοι, μοναχοί χάραξαν στο παρελθόν πολλαπλές διαδρομές πάνω στο βουνό, μέσα στο δάσος, προς τα ορεινά του λιβάδια ή τις ομαλές του κορφές. Το δρόμο όμως για την ψηλότερη κορφή τον άνοιξε το πάθος για περιπέτεια, εξερεύνηση και κατάκτηση που κατείχε τους τρεις πρώτους θνητούς που πάτησαν το Μύτικα: τους δύο Ελβετούς Boissonas και Baud-Bovy και το Λιτοχώρινο κυνηγό και οδηγό του Ολύμπου Χρήστο Κάκκαλο.

Σήμερα, οι παραδοσιακές χρήσεις και μετακινήσεις έχουν σταματήσει σ' ένα μεγάλο μέρος του βουνού και τα μονοπάτια χρησιμοποιούνται κυρίως από τους ορειβάτες και τους πεζοπόρους.

Πολλά απ' αυτά είναι εφοδιασμένα με σήμανση, ενώ υπάρχουν και λεπτομερείς χάρτες πάνω στους οποίους μπορεί κανείς να διαλέξει και να μελετήσει την πορεία του.

Δίνουμε παρακάτω μερικά συνοπτικά στοιχεία για τις κυριότερες αναβάσεις που οι περισσότερες ακολουθούν καλοχαραγμένα και σηματοδομένα μονοπάτια. Αναφέρουμε επίσης κάποιες πορείες που οδηγούν σε πιο δύσβατα, λιγότερο πολυσύχναστα ή γνωστά μέρη, και που βοηθούν να αποκτήσει κανείς μία πιο ολοκληρωμένη εικόνα και γεύση του βουνού.

Οι πορείες αναφέρονται με σημείο εκκίνησης τους οικισμούς που περιβάλλουν το βουνό.

Οι αναβάσεις στις κορφές απαιτούν κατά κανόνα πορεία μιας ολόκληρης μέρας, και για την επιστροφή στο σημείο εκκίνησης ή για μία διάσχιση απαιτείται μία διανυκτέρευση πάνω στο βουνό, που μπορεί να γίνει σε ένα από τα ορειβατικά καταφύγια (βλ. κεφάλαιο Καταφύγια, Οικισμοί, Υποδομές), αν βρίσκονται πάνω στην πορεία.

Γενικά για να κινηθεί κανείς με ασφάλεια πάνω στο βουνό είναι καλό να έχει μαζί του εξοπλισμό διανυκτέρευσης, μερικά πλούσια σε θερμίδες τρόφιμα και οπωσδήποτε νερό (οι πηγές είναι ελάχιστες πάνω από τα 1.000 μέτρα).

Ο Όλυμπος διασχίζεται από το Ευρωπαϊκό μονοπάτι E4, που φθάνει εδώ από τα Πιέρια μέσω Μηλίας - Βροντού - Δίου - Λιτόχωρου και περνώντας από τις κορφές κατεβαίνει στον Κοκκινοπλό για να συνεχίσει προς Δεσκάτη.

Στην περιοχή των κορφών, το E4 δίνει ένα παρακλάδι, το O2, που κατεβαίνει προς την Καρυά και από κει κατευθύνεται προς Ραψάνη για να καταλήξει στο Πήλιο.

ΠΟΡΕΙΕΣ ΜΕ ΑΦΕΤΗΡΙΑ ΤΟ ΛΙΤΟΧΩΡΟ

Για το οροπέδιο των Μουσών και τις ψηλότερες κορφές, μπορεί να ακολουθήσει κανείς δύο διαδρομές σε καλά μονοπάτια με σήμανση:

α) μέσω Μαυρόλογγου - καταφυγίου Σπήλιος Αγαπητός, β) μέσω Πετρόστρουγκας.

Η πορεία (α) ξεκινάει μέσα από το Λιτόχωρο - η σήμανση αρχίζει από το πάνω μέρος του χωριού - ακολουθεί τη χαράδρα του Ενιππέα μέχρι τη θέση Πριόνια, όπου φθάνει και δρόμος (18 χιλιόμετρα από το

Λιτόχωρο, εν μέρει άσφαλτος). Από τα Πριόνια το μονοπάτι οδηγεί στο καταφύγιο Σπήλιος Αγαπιτός και συνεχίζει μέχρι τα 2.500 μέτρα, όπου διακλαδίζεται: το ένα παρακλάδι πηγαίνει στην κορφή μέσω της Κακόσκαλας, απ' όπου έγινε και η πρώτη ανάβαση στο Μύτικα και το άλλο τραβερσάρει τα Ζωνάρια (επικίνδυνα το χειμώνα) με κατεύθυνση το οροπέδιο των Μουσών. Πριν το οροπέδιο, συναντάμε διαδοχικά τα απότομα λούκια που οδηγούν στο Μύτικα και το Στεφάνι.

Η πορεία (8) ξεκινάει από ένα σημείο του δρόμου Λιτόχωρου-Πριονιών, που αποκαλείται "Διασταύρωση", 13,5 χιλιόμετρα από το Λιτόχωρο. Υπάρχει μονοπάτι που παρακάμπτει το δρόμο μέχρι τη θέση Σταυρός (9,5 χιλιόμετρα από το Λιτόχωρο). Από τη Διασταύρωση, το μονοπάτι ανηφορίζει προς τη Μπάρμπα, το Στράγγο, κι από Πετρόστρουγγα, ή μιά συντομότερη παραλλαγή από το Ανάθεμα βγαίνει στα γυμνά στη Σκούρτα, διασχίζει τη θεαματική οριζόντια κόψη του Λαιμού για να καταλήξει στο οροπέδιο των Μουσών. Για το συγκρότημα του Καλόγερου σηματοδεδεμένο μονοπάτι ακολουθεί τη διαδρομή Γκόλνα - Πελεκούδια - Λιβαδάκι - Πάγος.

Ξεκινώντας από την Καρύα

Σηματοδεδεμένο μονοπάτι οδηγεί στην κορφή Αγ. Αντώνης περνώντας από Γουμαρόσταβλο - Κακάβρακα - Πηγές.

Από το Γουμαρόσταβλο άλλο μονοπάτι περνώντας από τα Σαράντα Καγκέλια - Γρίβα - Ράχη Αρχάνη, οδηγεί στο Λιβαδάκι.

Από την Ολυμπιάδα ή τη μονή Σπαρμού

Η ανάβαση προς τον Αγ. Αντώνη μέσω των στρατιωτικών εγκαταστάσεων του ΚΕΟΑΧ, όπου φθάνει χωματόδρομος, δεν παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Είναι όμως μιά γρήγορη προσέλαση προς τις κορφές

για το χειμώνα, αφού ο δρόμος είναι συνήθως ανοικτός μέχρι το ΚΕΟΑΧ, που βρίσκεται στα 1.800 μέτρα και η πλαγιά ομαλή και γυμνή από κει και πάνω (ιδανική για ανάβαση με ορειβατικά σκι).

Μια πιο όμορφη ανάβαση μπορεί να γίνει από το Μαυρατζόρεμα (εκκίνηση κοντά στη Μονή Σπαρμού).

Από τον Κοκκινοπλό

Σηματοδεδεμένο μονοπάτι ακολουθεί τη χαράδρα της Σταλαγμασιάς και συνεχίζει μέσω Μικρής και Μεγάλης Γούρνας προς την κορφή Σκολιό.

Άλλο μονοπάτι φεύγει προς τα ΒΑ πριν τη χαράδρα και ανεβαίνει στην κορυφογραμμή Κίτρους - Φλάμπουρου για να ενωθεί με το παραπάνω κοντά στη Μικρή Γούρνα.

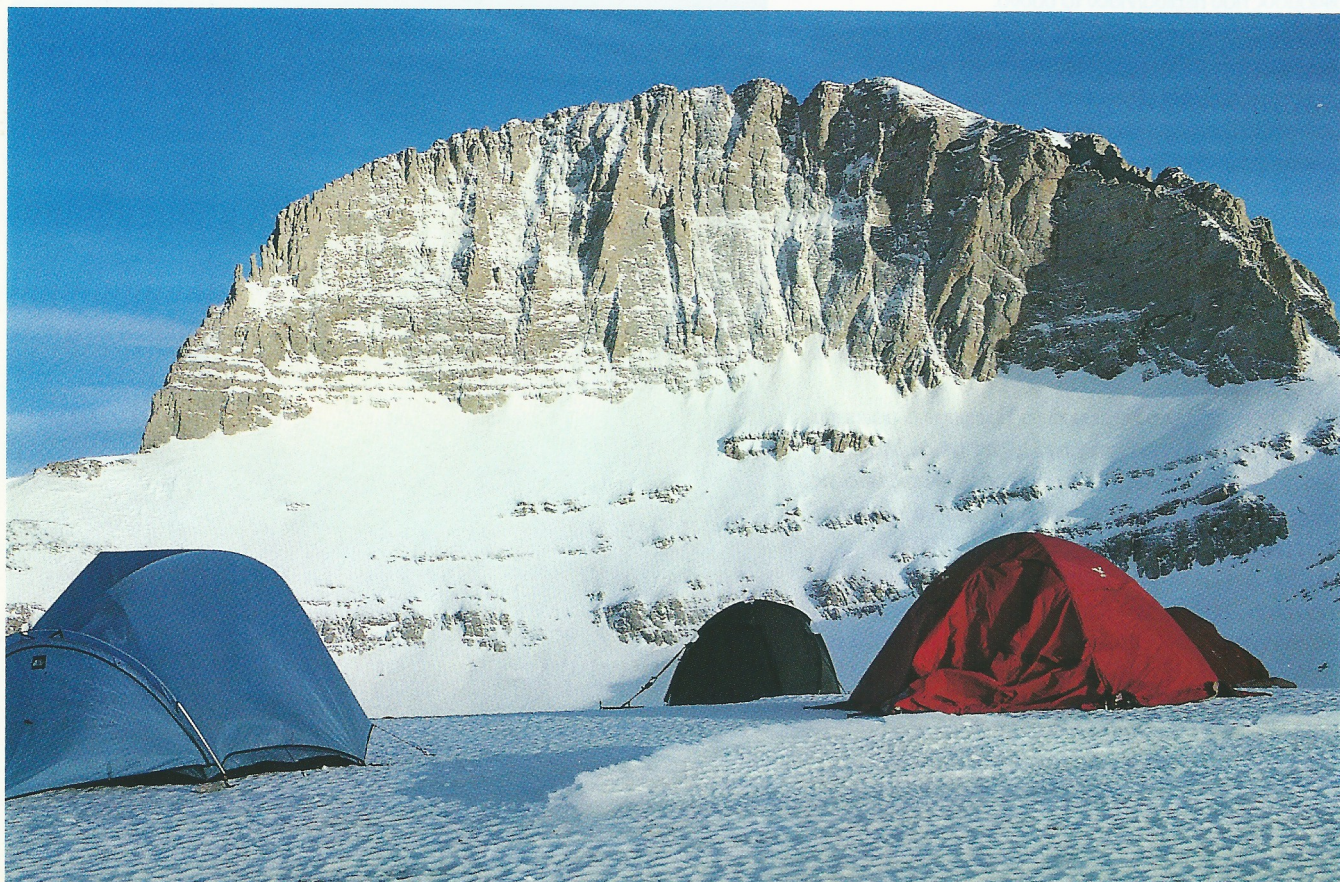
Από το δασικό δρόμο Πέτρας - Κοκκινοπλού

Παρακλάδι του δρόμου αυτού ανηφορίζει κάποια απόσταση μέσα στη χαράδρα του Ξερολακκιού. Συνεχίζοντας την ανάβαση στη σχεικά ομαλή κοίτη της χαράδρας φθάνουμε στις λάκκες ανάμεσα στις κορφές Χρηστάκι και Τρύπες, απ' όπου μπορούμε να ανεβούμε στο Σκολιό ή τον Αγ. Αντώνη. Ωραία διαδρομή για ορειβατικά σκι.

Λίγο ανατολικότερα από τον άξονα της χαράδρας του Ξερολακκιού, ο δασικός δρόμος Πέτρας - Κοκκινοπλού, περνάει από τη βάση του ρέματος Ναούμ. Από εδώ μπορούμε να ανεβούμε με κοπιαστική πορεία προς τα εντυπωσιακά Μεγάλα Καζάνια, που περιβάλλονται από τους κάθετους τοίχους των ψηλότερων κορφών και να βγούμε από τις Πόρτες (διάσελο Στεφανιού - Τούμπας) στο οροπέδιο των Μουσών.

Από τη Βροντού

Ο δρόμος που πηγαίνει προς το ξωκλήσι της Αγ. Κόρης περνάει από το άνοιγμα της χαράδρας Παπά

Ρέμα. Μπορούμε να ανηφορίσουμε για μερικές ώρες μέσα στην κατάφυτη χαράδρα, μέχρι του Παπά το Αλώνι. Παραπάνω, η χαράδρα φράσσεται από τις απόκρημνες βόρειες πλαγιές του Προφήτη Ηλία και του Λαιμού.

ΑΝΑΡΡΙΧΗΣΕΙΣ

Ο Όλυμπος έχει αρκετά αναρριχητικά πεδία, που δεν παρουσιάζουν όμως όλα το ίδιο ενδιαφέρον. Δίνουμε εδώ μερικά στοιχεία για όλες τις ορθοπλαγιές: προσανατολισμός, υψομετρική διαφορά διαδρομών, ποιότητα βράχου καθώς και μιά επιλογή από τις πιο ωραίες και σημαντικές αναρριχήσεις.

Μύτικας

Δυτική όψη: 340 - 380 μέτρα, αρκετά σαθρός βράχος, διαδρομές μεγάλης δυσκολίας. Διαδρομές: "Των Τσέκων", "Μιχαηλίδη-Ζολώτα"

ΒΒΔ όψη: 200 - 280 μέτρα, αρκετά σαθρός βράχος.

Στεφάνι

Α-ΒΑ όψη: 120 - 180 μέτρα, αρκετά σαθρός βράχος, εκτός από την αριστερή πλευρά (καθρέφτης Στεφανιού). Διαδρομές: "Αχλάδι", Κεντρική "Comici"

Δυτική όψη: 200 - 250 μέτρα, πιο γερός και πιο κάθετος βράχος, διαδρομές μεγάλης δυσκολίας.

Διαδρομές: "Huhn-Wiedmann-Huhn", "Demleitner-Demleitner", "Μιχαηλίδη-Ξανθόπουλου"

Σκάλα

Βόρεια όψη: 300 μέτρα, μέτριος βράχος. Διαδρομές: "Πλάκα του Zerf"

Σκολιό

ΒΑ όψη: 300 - 400 μέτρα, γερός βράχος. Διαδρομές: "Νάστος-Κιναιτίδης"

Πλάκα Καρανιών

ΒΔ όψη, 200 μέτρα, καλός βράχος. Διαδρομές: "Μπουντόλας-Δελημπαλτάς"

Καλόγερος

Β όψη, 250 μέτρα, παρουσιάζει κάποιο ενδιαφέρον το χειμώνα

Σταυραϊές

Α όψη, 170 - 180 μέτρα, σπασμένη ορθοπλαγιά.

Καλάγια

Ν όψη, 180 - 190 μέτρα

Χρηστάκι

Β-ΒΑ όψη, 270 μέτρα, παρουσιάζει κάποιο ενδιαφέρον το χειμώνα.

Κόψη Ξερολακκιού

Περίπου 1.000 μέτρα, σπασμένη βράχινη κόψη με τοπικές σχοινιές βράχου. Διαδρομές: "Σπανούδη-Τυρνινή-Μποτίν-Ελευθεριάδη"

Ζηλιά

Ν όψη, 140 - 320 μέτρα. Ενδιαφέρουσα ορθοπλαγιά με καλό βράχο σε χαμηλό υψόμετρο. Διαδρομές: "Κόψη των Αετών", "Εκκρεμές", "Αντίο φίλε", Στιγμή της Αλήθειας", "Ταραντούλα".

ΟΛΥΜΠΟΣ

Γενικές πληροφορίες

ΚΑΤΑΦΥΓΙΑ

Στον Όλυμπο υπάρχουν 5 ορειβατικά καταφύγια: Το πιο γνωστό, αλλά και το πιο πολυσύχναστο, είναι το καταφύγιο “Σπήλιος Αγαπτός”, (όνομα του ορειβάτη και αρχιπέκτονα που το σχεδίασε). Βρίσκεται σε υψόμετρο 2.060 μέτρων, πάνω στο μονοπάτι που οδηγεί από το Λιτόχωρο για τις κορφές (διαδρομή α). Διαθέτει 100 κρεβάτια, φαγητό, νερό, τηλέφωνο. Ανήκει στην Ελληνική Ομοσπονδία Ορειβατικών Συλλόγων, και το διαχειρίζεται ο οδηγός του Ολύμπου Κώστας Ζολώτας. Είναι ανοιχτό από το Μάιο μέχρι τον Οκτώβριο. Πληροφορίες: 0352/81800 (καταφύγιο), 0352/81329 (οικία Ζολώτα)

Στο οροπέδιο των Μουσών υπάρχουν 2 καταφύγια:

Καταφύγιο “Γιόσος Αποστολίδης” (ορειβάτης από τη Θεσ/νίκη που πρωτοστάτησε στην κατασκευή του και σκοτώθηκε κατεβαίνοντας από το Μύτικα το 1964). Βρίσκεται σε υψόμετρο 2.720 μέτρα, στο διάσελο μεταξύ Τούμπας και Προφήτη Ηλία. Διαθέτει 80 κρεβάτια, φαγητό και νερό (από δεξαμενή). Ανήκει στο Σύλλογο Ελλήνων Ορειβατών. Είναι συνήθως ανοιχτό τους καλοκαιρινούς μήνες και διαθέτει προφυλαγμένο χώρο με τζαμαρία που μπορεί να εξυπηρετήσει μία αναγκαστική διανυκτέρευση, τις εποχές που είναι κλειστό. Από το πέρασμα του Γιόσου μέχρι το καταφύγιο, υπάρχουν κατά διαστήματα σιδερένιοι πάσσαλοι που βοηθούν τον εντοπισμό του σε περίπτωση κακοκαιρίας. Πληροφορίες: ΣΕΟ Θεσ/νίκης 031/224710 και ΣΕΟ Λιτόχωρου 0352/82300

Καταφύγιο “Χρήστος Κάκαλος” (ο πρώτος οδηγός

του Ολύμπου και οδηγός της πρώτης ανάβασης στο Μύτικα). Βρίσκεται στη ΝΔ άκρη του οροπεδίου. Διαθέτει 18 κρεβάτια και νερό δεξαμενής. Ανήκει στην ΕΟΟΣ και τη διαχείρισή του έχει ο ΕΟΣ Λιτόχωρου, με τον οποίο πρέπει να γίνει συνεννόηση για τη χρησιμοποίησή του καθώς δεν διαθέτει φύλακα. Από την έξοδο του περάσματος του Γιόσου μέχρι το καταφύγιο, υπάρχουν κατά διαστήματα σιδερένιοι πάσσαλοι που βοηθούν τον εντοπισμό του. Πληροφορίες: ΕΟΣ Λιτόχωρου 0352/81944.

Τα υπόλοιπα δύο, δεν έχουν πια σήμερα ακριβώς το χαρακτήρα ορειβατικών καταφυγίων αφού εξυπηρετούνται από δρόμο. Το καταφύγιο "Δημήτρης Μπουντόλας" (ορειβάτης από τη Θεσ/νίκη που σκοτώθηκε στα Ιμαλάια). Βρίσκεται στη θέση Σταυρός, 9,5 χιλιόμετρα από το Λιτόχωρο για τα Πριόνια. Διαθέτει 30 κρεβάτια και νερό πηγής, αλλά λειτουργεί περισσότερο σαν αναψυκτήριο. Ανήκει στον ΕΟΣ Θεσ/νίκης και το διαχειρίζεται ο Μ.Μακαλέκας από το Λιτόχωρο. Πληροφορίες: ΕΟΣ Θεσ/νίκης 031/278288 και 0352/81687.

Τέλος στο καταφύγιο που βρίσκεται στις Βρυσσοπούλες, στα 1.800 μέτρα, στις πλαγιές πάνω από το Μαυραζόρεμα, οδηγεί δρόμος από την Ελασσόνα. Στην ίδια περιοχή λειτουργούν στρατιωτικές εγκαταστάσεις κέντρο εκπαίδευσης και χιονοδρομικό κέντρο που το διαχειρίζεται ο Στρατός (ΚΕΟΑΧ). Έτσι αν και το καταφύγιο, τυπικά, το διαχειρίζεται ο ορειβατικός σύλλογος της Ελασσόνας, η πρόσβαση στην περιοχή ελέγχεται από το Στρατό. Πληροφορίες: ΚΕΟΑΧ Ολύμπου 041/222383, ΕΧΟΣ Ελασσόνας 0493/23467.

ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

Από τους οικισμούς που περιβάλλουν το βουνό και αποτελούν αφετηρία για τις αναβάσεις, ξεχωρίζει το Λιτόχωρο, που διαθέτει και τις περισσότερες υποδομές εξυπηρέτησης: γραφείο ΕΟΤ, ορειβατικούς συλλόγους, κάμπινγκ (στην παραλία Λιτόχωρου), ξενώνα νέων (Youth Hostel), αρκετά ξενοδοχεία, εστιατόρια, τράπεζες, ΟΤΕ, Σταθμό Υπεραστικών Λεωφορείων και Σταθμό Τραίνου (στην παραλία).

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει και το Δίον, συνδεδεμένο περισσότερο με τη πολιτιστική διάσταση του βουνού. Ήταν η ιερή πόλη των Μακεδόνων, και τόπος λατρείας των Ολύμπιων θεών. Υπάρχει αρχαιολογικός χώρος και Μουσείο.

Οι υπόλοιποι οικισμοί (Βροντού, Πέτρα, Κοκκινοπλός, Συκαμινιά, Καρυά) έχουν καθαρά αγροτικό χαρακτήρα και διαθέτουν ελάχιστες έως καθόλου εξυπηρετήσεις για τουρίστες.

ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ ΚΑΙ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ

Στον Όλυμπο βρίσκεται το ψηλότερο ξωκλήσι της Ελλάδας, αυτό του Προφήτη Ηλία που έκτισε ο Αγ. Διονύσιος στην ομώνυμη κορφή (2803 μέτρα) στα μέσα του 16ου αιώνα. Στην περίμετρο του βουνού υπάρχουν τα παρακάτω τέσσερα μοναστήρια:

Μονή Αγ. Διονυσίου, στην ανατολική πλευρά του βουνού, στο βάθος της χαράδρας του Ενιππέα. Ιδρύθηκε στις αρχές του 16ου αιώνα και καταστράφηκε πολλές φορές μέχρι το τέλος του 2ου παγκοσμίου πολέμου. Στο μετόχι της μονής, χτίστηκε η Νέα Μονή Αγ. Διονυσίου το 1954.

Μονή Αγ. Τριάδας Σπαρμού, στην νοτιοδυτική πλευρά. Η μονή χτίστηκε κατά πάσα πιθανότητα στις αρχές του 17ου αιώνα και εγκαταλείφθηκε οριστικά το 1932. Σήμερα γίνονται έργα μετατροπής της μονής σε κέντρο φιλοξενίας παιδιών.

Μονή Κανάλων, στη βόρεια πλευρά της ρεματιάς της Ζηλιάνας. Το έτος ίδρυσης είναι άγνωστο.

Μονή Πέτρας στη βόρεια πλευρά του Ολύμπου, κοντά στο χωριό Πέτρα (Λόκοβη). Η εκκλησία της μονής ιδρύθηκε τον 12ο αιώνα.

Φωτογραφία αριστερής σελ.:

Το καταφύγιο του Σ.Ε.Ο. στο οροπέδιο των Μουσών.

Η παλαιά Μονή

Αγ. Διονυσίου στη χαράδρα του Ενιππέα.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Οι συνοπτικές πληροφορίες του αφιερώματος δεν είναι παρά μία εισαγωγή στο λήμμα Όλυμπος. Για μία βαθύτερη γνώση του Ολύμπου θα πρέπει κανείς να αναρριχηθεί στις πλαγιές και τις κορφές του, και να ανατρέξει στην ειδική ή γενική βιβλιογραφία.

Παρακάτω αναφέρονται μερικοί τίτλοι βιβλίων και μελετών με αντικείμενο τον Όλυμπο. Για μία ευρύτερη αντιμετώπιση του θέματος Όλυμπος, ο αναγνώστης παραπέμπεται σε συγγράμματα γενικότερου ενδιαφέροντος του χώρου της μυθολογίας, της ιστορίας ή της λαογραφίας που ξεπερνούν την εμβέλεια του άρθρου αυτού.

Νέζης Νίκος, Όλυμπος, εκδ. Πιτσιλός, Αθήνα 1986.

Μελετζής Σπύρος, Όλυμπος, εκδ. Μελετζή - Παπαδάκη, Αθήνα 1987

Νικόπουλος Ηλίας, Όλυμπος, Αθήνα 1972.

Ελευθεριάδης Ευθύμιος, Όλυμπος, αναρριχητικές διαδρομές, εκδ. Συνδέσμου Ελλήνων Ορειβατών, Θεσ/νίκη 1978.

Μπουντόλας Δημήτρης, Όλυμπος, Ζηλνιά, αναρριχήσεις, Θεσ/νίκη 1983.

Μπουντόλας Δημήτρης, Όλυμπος, Στεφάνι, αναρριχήσεις, Θεσ/νίκη 1984

Strid Ane, Τα φυτά του Ολύμπου, εκδ. Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας, αθήνα 1980.

Μαλακού Μυρσίνη, Μελέτη της πανίδας του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου, Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσεως, Αθήνα 1985.

Τσακούμης Απόστολος, Βασίλειος Ιθακίσσιος, ο ζωγράφος του Ολύμπου, εκδ. Όλυμπος, Κατερίνη 1994

Χάρτης του Ολύμπου, κλίμακα 1:50.000, Ελληνικός Ορειβατικός Σύλλογος Αχαρνών.

SUMMARY

Mount Olympus, Greece's highest and most famous mountain, rises at 2917 m above the plain of Thermaikos gulf. It is formed mainly of limestones, uplifted during the alpine orogenesis.

The lower slopes of the mountain are covered with a dense shrub of evergreen and deciduous shrubs and trees. Higher up in the mountain there are beech and black pine forest. Bosnian pine forms open stands to the tree limit. The mountain's fauna and flora is rich and varied, comprising around 1700 plant species, 104 bird species, 32 mammals species, and 18 reptile and amphibian species. In 1937, mount Olympus became Greece's first national Park and later on a Reserve of the Biosphere. There are several well marked trails, on the mountain, the most popular ones starting from the small town of Litochoron.

The journey to the summit and back to the base takes two days. There are three refuges on the way to the top, one (refuge A) on the trail from Litochoro to Mytikas through Prionia and two on the Muses plateau. The Muses plateau can be reached either from the aforementioned trail, after you have traversed at the foot of Mytikas and Stefani, or from another path, beginning at Diastavrosi, 13,5 km from litochoro on the road to Prionia. Refuge A is regularly open from May to October, (reservations on 0352-81800).

At Litochoro there is the alpine club office, (daily open) with english speaking staff who can give detailed informations on trails and refuges. There are several places to stay at Litochoron including camp sites along the coast, youth hostel, hotels and other facilities such as restaurants, bank, telephone, health center.

To get to Litochoro, there are "KTEA" buses from Katerini and Thessaloniki, and a railway station, on the Athens-Thessaloniki line, close to Litochoro beach, 9 km from the town.

Το αφιέρωμα στον Όλυμπο είναι χορηγία του καταστήματος ορειβατικών ειδών ALPAMAYO, Πανεπιστημίου 44, Αθήνα.

ΟΛΥΜΠΟΣ

Η ζωή στα 2500 μέτρα.

Κείμενο: Τρ. Αδαμακόπουλος
Φωτογραφίες: Π.Ματσούκα

Ο μεγάλος φακός, ένας πεντακοσάρης με φωτεινότητα 4,5 στηριγμένος στο τριπόδι των 6 κιλών, γύρισε προς τα δύο νεαρά που έπαιζαν μπροστά απ' το κοπάδι. Η περιστροφική κίνηση του γυναικείου χεριού μετακίνησε αργά τα βαρεία κρύσταλλα, και όταν η εικόνα των κομψών ζώων καθάρισε στο θαμπόγυαλο, το winder της LX γουργούρισε και 16 κομμάτια 36 χιλιοστών φιλμ "έγραψαν το φως".

Κουλουριασμένοι πάνω σε έναν από τους πολλούς ώμους των ραχών της ρεματιάς του Ναούμ, υπομέναμε καρτερικά τις αόρατες, ψυχρές μάζες αέρα που κατέβαιναν σαν βαριές ανάσες. Από ένα σημείο και μετά, η εγρήγορση είχε μετασχηματιστεί σε μια αόριστη αναμονή. Έπιασα τον εαυτό μου να ζει τη βεβαιότητα του ότι βρισκόμασταν σε έναν άμβωνα τεχνοτροπίας Gaudi στον ναό του Κρύου και εκτελούσαμε ένα περίεργο τελετουργικό στριφογύρισμα.

Ολόκληρη εκείνη η μέρα είχε περάσει με σφιγμένα τα δόντια και τα χέρια βαθιά χωμένα στα σκέλια, με εικασίες που στηρίζονταν σε γνώσεις της συμπεριφοράς του ζώου και της τοπογραφίας της ρεματιάς του Ναούμ. Ήμασταν εδώ πάνω από τις 8 το πρωί, και ήταν 3 το

απόγευμα. Το τελευταίο φως, που μπορούσε να δει κανείς από τα Καζάνια, ήταν πια πάνω στην κορφή του Στεφανιού. Οι ώρες είχαν περάσει με υποθέσεις για το που θα μπορούσαν να βρίσκονται τα ζώα τέτοια εποχή και με τέτοιο καιρό. Και οι δυο μας έχουμε περάσει μέρες αναζητώντας και παρακολουθώντας αγριόγιδα. Δεν ήσαν όλες οι αναζητήσεις καρποφόρες. Ωστόσο, αν προσθέσουμε στις μέρες των παρατηρήσεων και μερικές δεκάδες τυχαίες συναντήσεις στη διάρκεια μιας διάσχισης με σκι ή μιας αναρρίχησης, το άθροισμα έφτανε έναν αξιοσέβαστο αριθμό που κόντευε να γίνει τριψήφιος.

Μια ώρα μετά τη στιγμή που δώσαμε το σύνθημα για αναχώρηση, ήμασταν πίσω στη βάση μας. Λίγο αργότερα, το σούρουπο,

αγγαντεύαμε από τις πλαγιές του Κίτρου τη κοιλάδα και τις κορφές.

Κινώντας τα κυάλια στο δισυπόστατο τοπίο της κοιλάδας, πάνω ζεστό κόκκινο φως της δύσης και κάτω παγερή σκιά, καταλήξαμε ότι η μόνη

Ξέραμε ότι η φωτογράφιση των θηλαστικών στην Ελλάδα είναι υπόθεση τύχης και επιμονής. Και το αγριόγιδο μπορεί να είναι ένας εφικτός στόχος, καθώς κινείται την ημέρα και συχνάζει σε ανοικτά μέρη, δεν παύει όμως να παραμένει ένας δύσκολος φωτογραφικός στόχος σε ένα δύσκολο πεδίο.

τεχνική που θα μπορούσε να εξυπηρετήσει σε ένα τέτοιο δύσκολο ανάγλυφο και ένα τόσο προικισμένο ζώο, είναι προφανώς η παλιά καλή συνταγή “πήγαινε και ψάξτο” και αποφασίσαμε να αναλώσουμε τις επόμενες μέρες στα παρακλάδια της κύριας ρεματιάς και τις ράχες.

Έτσι, οι δύο επόμενες μέρες χάθηκαν σε μία ατέλειωτη αναζήτηση της γνώριμης φιγούρας του ζώου, ανεβοκατεβαίνοντας στις απότομες πλαγιές φορτωμένοι τριπόδια και τηλεφακούς. Είδαμε μερικά ζώα, που, το ξέραμε πολύ καλά, μας κοιτούσαν διερευνητικά, αν και όχι ανήσυχα, ασφαλισμένα από την μεγάλη απόσταση και το απροσπέλαστο του ανάγλυφου που μας χώριζε. Κάναμε μερικά μακρινά κάδρα, με τον 500ρη και τον διπλασιαστή, κρατώντας την ανάσα μας. Δεν απογοιτευθήκαμε, ωστόσο.

Το αγριόγιδο ήταν και για εμάς του δύο - και τον Βασίλη Χατζηρβασάνη, μόνιμο σύντροφο για πολλά χρόνια-, το πρώτο έναυσμα για να σηκώσουμε το βλέμμα από τις ορθοπλαγιές και να αντιληφθούμε ότι πέρα από σκοινιές και περάσματα υπάρχουν κι άλλα πράγματα στο βουνό. Το σφύριγμα του πρώτου αγριότραγου στη Ρεκά, ακούστηκε σαν κήρυγμα μύησης στον άγριο κόσμο του βουνού. Εκείνος ο τράγος, κάτι περισσότερο από απλώς ένα αρσενικό αγριόγιδο, ήταν σίγουρα ένας αρχιερέας ή μύστης. Από το φθινόπωρο του 1982, χρονιά του πρώτου κελεύσματος, μέχρι αυτές τις τελευταίες μέρες του 1994, πέρασαν 12 χρόνια με περισσή, και πολύπλευρη πια, ενασχόληση με το βουνό, όπου το μαγικό εκείνο σφύριγμα μας συνόδευε στις

περισσότερες αναβάσεις, στη Ρούμελη, την Πίνδο, τη Ροδόπη και τον Όλυμπο.

Αλλά και στα ξένα βουνά, έχοντας πια αυτή εξασκημένο, ακούσαμε το κάλεσμα και είδαμε τη αγαπημένη φιγούρα. Ωστόσο, άλλα αγριόγιδα εκείνα, ξέγνοιαστα, και άλλα τα δικά μας, τα έρμα. Τα αγριόγιδα του Abruzzo έμοιαζαν μοντέλα για τους φακούς των τουριστών: τα φωτογράφιζες με 200ρη φακό από το παγκάκι σου. Τα αγριόγιδα των Πυρηνναίων ήταν πολύ συνεργάσιμα ζώα: περιδιάβαιναν ανέμελα τις ανοικτές πλαγιές, φανερώνοντας γενναιοδωρα τις γεμάτες χάρη κινήσεις τους στην Πηνελόπη, τον Antoine και τη Cecile, που τις κατέγραφαν λεπτομερώς στα δελτία τους. Όσο για τα αγριόγιδα των Άλπεων, αυτά είναι μέρος του τοπίου: ξέρουν που, πως και πότε θα κάτσουν ώστε να στηθεί η πιο καταπληκτική καρτ-ποστάλ.

Τα δικά μας είναι η ενσάρκωση του κατατρεγμού. Ένας “λαός” των βράχων που δεν κάνει τίποτα άλλο από το να αφουγκράζεται τον κίνδυνο: το φουνέλο στη Γκιώνα, το όπλισμα της Remington στη Γκαμήλα, το αγκομαχητό της μπουλντόζας στο Σμόλικα, τα αλυκτήματα του κυνηγούσκυλου στο Λύγκο, το αλυσσοπρίονο στη Ροδόπη, τις οδηγίες του αρχηγού καθώς η ομάδα περνά κάτω από τις Πόρτες του Στεφανιού, τον κουρνιαχτό του αγροτικού στα Βαρδούσια, τα ξεφαντώματα στην Οίτη, τα κουδούνια των κοπαδιών στο Γράμμο. Η κοιλάδα των Καζανιών και οι γύρω λεκάνες είναι τα τελευταία ήσυχια μέρη και εκεί που το πανέμορφο οπληφόρο κρατά το μεγαλύτερο πληθυσμό του στην Ελλάδα. Και όταν προέκυψε το θέμα της φωτογράφισης, η Πηνελόπη δεν δίστασε: “θα πάμε στα Καζάνια”.

Ωστόσο, οι τρεις αυτές μέρες στο Ξερολάκι ανέδειξαν ένα ζήτημα ορολογίας. Ο όρος Καζάνια έχει άλλη έννοια στη γλώσσα των ορειβατών και άλλη στα κεφάλια των αγριόγιδων. Για μας τα Καζάνια οριοθετούνται αυστηρά από τα τοιχώματα της παγετωνικής κοιλάδας. Κρατάμε στη μνήμη μας μερικές λεπτομέρειες, όπως μερικά περάσματα, το σχήμα και τη κλίση της Πλάκας των Καζανιών, τα λούκια στις ορθοπλαγιές, η δομή και λειτουργία του συνόλου, όμως, μας ξεφεύγει. Για τα αγριόγιδα, τα Καζάνια, είναι ένα μεγάλο σπίτι και ξέρουν πως λειτουργεί: πέρα από τις κύριες αίθουσες, γνωρίζουν πολύ καλά τα δεκάδες περάσματα που ενοποιούν τη ρεματιά του Ναούμ με την ευρύτερη περιοχή της βόρειας πλευράς του Ολύμπου. Μας πήρε αρκετές μέρες στις παγερές σκιές της κοιλάδας, και ανάμεσά τους τρεις υπέροχες μέρες με τον ήλιο να θωπεύει τις πλαγιές του Φλάμπουρου, μακριά από μας,

μέχρι να καταλάβουμε ότι τα φοβερά τείχη των Καζανιών ήταν διάτρητα από λούκια, που έκλειναν από μικρές ορθοπλαγιές και δύσβατα ζωνάρια. Τα ζώα μπορούν να μπαίνουν και να βγαίνουν, διαγράφοντας διαδρομές μακριά από τον άνθρωπο, ακολουθώντας τον ήλιο και τις καιρικές συνθήκες μέσα στη χρονιά.

ύγαμε και ξαναγυρίσαμε στις αρχές του Μάρτη. Αυτή τη φορά, η αποστολή περιλάμβανε και το Βασίλη Χατζηρβασάνη, που αποφάσισε να έρθει μαζί για να ολοκληρώσει τα σκίτσα και τις σημειώσεις του για τον Όλυμπο. Η πρώτη μέρα δεν παράλλαξε από εκείνες του χειμώνα: κύλησε με πολύ περπάτημα, αλλά με λίγο αποτέλεσμα. Αργά το απόγευμα, μετά από μια ακόμα ανάβαση μέχρι τη βάση του Σκολιού, ξαναβρεθήκαμε με το Βασίλη στην κατασκήνωση μας, στη σπηλιά των Καζανιών, στο ύψος του δρόμου. Ο Βασίλης είχε διστάσει ανάμεσα στην κόψη του Ξερολακίου και τα Μικρά Καζάνια, και τελικά είχε διαλέξει τα δεύτερα, προσανατολισμένος από τη διαίσθησή του. Όταν τον συναντήσαμε εκείνο το σούρουπο φόραγε εκείνο το ειδικό μισοχαμόγελο, που ξέραμε καλά, και που σήμαινε “είδα κάμποσα”. Από κοντά, κρεμόταν στην άκρη των χειλιών του και η ερώτηση “πόσα είδατε”, αλλά δεν πρόλαβε. Πέσαμε πάνω του, “πόσα; που;”. Όταν ηρεμήσαμε, και μετά από ένα καλό βραδινό, καταστρώσαμε το πλάνο της επομένης και πέσαμε νωρίς για ύπνο.

Το πρωί, καθώς ανεβαίναμε για τα Μικρά Καζάνια, προσέξαμε ότι η νέα ημέρα δεν ήταν τόσο λαμπρή όσο οι προηγούμενες. Είχε μάλιστα και ένα γερό αεράκι, που έκανε τον ιδρώτα να παγώνει πάνω μας κάθε φορά που σταματούσαμε για να σαρώσουμε με τα κυάλια τη ρεματιά που ξανοιγόταν κάτω μας. Το μεγάλο βάρος των σάκων με τους τηλεφακούς, και το μακρύ τριπόδι δυσκόλευε τους ελιγμούς μέσα στο δάσος. Όταν φτάσαμε στο μοναδικό πέρασμα της ράχης, ένα εκτεθειμένο (IV) με σαθρή έξοδο, χρειάστηκε να τραβήξουμε τον ένα σάκο με ένα αυτοσχέδιο σκοινί από τα κορδόνια μας από τις αρβύλες και τις γκέτες. Τέλος φτάσαμε στον ώμο και βγήκαμε με προσοχή πίσω από ένα βράχινο φρύδι.

Ήταν εκεί. Ακριβώς εκεί που τα είχε δει ο Βασίλης. Δέκα ζώα, χωρισμένα σε τρεις ομάδες, όλα θηλυκά και νεαρά. Κάναμε λίγο πίσω και ετοιμάσαμε τους φακούς και το τριπόδι. Με τον αέρα που είχε, το μονοπόδι μου ήταν σχεδόν άχρηστο. Στήσαμε τον μεγάλο φακό στο σιβαρό τριπόδι και χαμογελάσαμε: χαλάλι το

Για φαγάτσους

...χωρισμένα σε τρεις ομάδες, όλα θηλυκά και νεαρά. Κάναμε λίγο πίσω και ετοιμάσαμε τους φαγούς και το τριπόδι...

“...χωρισμένα σε τρεις ομάδες, όλα θηλυκά και νεαρά. Κάναμε λίγο πίσω και ετοιμάσαμε τους φαγούς και το τριπόδι...”

κουβάλημα και η προσπάθεια. Βγάλαμε λίγο το φακό από το βράχινο αμπρί μας και κάναμε μερικά κάδρα. Η απόσταση ήταν μεγάλη και ο διπλασιαστής ήταν απαραίτητος. Κάναμε δύο φιλμ από εκείνη τη θέση, και μετά αποφασίσαμε να κινηθούμε από την αθέατη πλευρά της ράχης προς το μέρος τους.

Πλησιάσαμε 150 περίπου μέτρα και προσπαθήσαμε να ξαναβρούμε στη ράχη. Δυστυχώς, ήταν αδύνατο να βρούμε άλλη κρυψώνα και ήμασταν αναγκασμένοι να σταθούμε κατάφατσα στο κοπάδι. Το τριπόδι με το μαύρο τεράστιο φακό στήθηκε στο λεπτό και το μοτέρ της LX άρχισε να γουργουρίζει αποτυπώνοντας εικόνες του κοπαδιού που έτρεχε από τη δικιά μας ράχη στην αριστερότερη, σε μια προσπάθεια να κερδίσει απόσταση. Η χιονούρα που χώριζε τις δύο

ράχες έγινε το φόντο μιας σειράς κάδρων που καθρεφτίζουν το παλμό της ζωής να χτυπά ορμητικός στα 2.500 μέτρα. Τα ζώα διέσχισαν το χιόνι, άγγιξαν τη ξέχιονη πλαγιά και συγκεντρώθηκαν ξανά. Μας κοίταξαν επίμονα για λίγο, ύστερα γύρισαν και βάλθηκαν να βόσκουν ήσυχα.

Ανεβήκαμε λίγο ψηλότερα. Το κοπάδι ανησύχησε και συγκεντρώθηκε. Ξαφνικά όρμησε σε μια νέα ξέφρενη πορεία στις χιονούρες, με στόχο ένα βράχινο ζωνάρι που θα έκοβε το δρόμο τους προς το Χρηστάκι. Κερδίσαμε λίγο ύψος ακόμα και καταφέραμε μια σειρά κάδρων στο τελευταίο ζωνάρι βράχων, καθώς το κοπάδι έκανε ανασυγκρότηση πριν ξαναπάρει την ανηφόρα για το Χρηστάκι. Παρακολουθούσαμε γεμάτοι ένταση, με το μάτι κολλημένο στο σκόπευτρο, το χέρι σφιγμένο στο

“...αναλώσαμε τις δυο επόμενες μέρες στα παρακλάδια της ρεματιάς του Ναούμ... και τα είδαμε τελικά να χάνονται...”

δαχτυλίδι να κάνει μικροκινήσεις, το δείκτη στο πλήκτρο.

Κάποια στιγμή, καθώς τα ζώα απομακρύνονταν αργά, συνειδητοποιήσαμε ότι θα τα χάσουμε. Όλη αυτή την ώρα, είχαμε μείνει χωρίς ανάσα, αποσβολωμένοι από την ομορφιά των εικόνων και την ένταση. Αφήσαμε τις μηχανές, το πάθος είχε πια κορεστεί και ένας μικρός σωρός από φιλμ είχε στηθεί κοντά στο τριπόδι. Τώρα θέλαμε να τα δούμε, να τα απολαύσουμε απλά, με γυμνά μάτια, χαμένα στην απλότητα του γυμνού τοπίου. Κάτσαμε και τα κοιτάγαμε· τα είδαμε να ανεβαίνουν το ζωνάρι, τα είδαμε να απλώνονται στις πλαγιές πιο πάνω, τα είδαμε να παίζουν, τα είδαμε να βόσκουν ήσυχα. Και τα είδαμε, τελικά, να χάνονται στη χιονισμένη πλαγιά, ανηφορίζοντας σταθερά προς τις κορφές.

Όταν τα αγριόγιδα κάθηκαν στον ορίζοντα, η μέρα, αλλά και όλη αυτή η περίοδος προετοιμασίας και προσπάθειας είχε κλείσει. Ξαφνικά, ανακαλύψαμε ότι κρυώναμε. Ξαναγυρνάγαμε στην πραγματικότητα· ήταν 5 το απόγευμα, τα ζωηρόχρωμα πανωφόρια ήσαν αφημένα πιο κάτω για να μη χτυπάνε στο γκριζόασπρο τοπίο, και η κατασκήνωση ήταν μιά κουκίδα μακρινή απ’ την οποία μας χώριζε ένα χάος. Έπρεπε να οργανωθούμε και να κατέβουμε. Γυρίσαμε πίσω στα σακκίδια κι αρχίσαμε να τακτοποιούμε τον εξοπλισμό. Πήραμε το δύσκολο δρόμο της επιστροφής. Στην αρχή μιά απότομη πλαγιά, με σάρες και ασταθές χιόνι, στη συνέχεια ένα δάσος με παλιόχιο, και τέλος οι κροκάλες μιας ρεματιάς, που λίγα λεπτά πριν από μας τις διέσχισαν τρία αγριόγιδα, μια οπτασία που δεν είχαμε το κουράγιο να συνειδητοποιήσουμε. Φτάσαμε στην κατασκήνωση με το τελευταίο φως, αλλά ο χρόνος δεν είχε πια καμιά σημασία. Πλημμυρισμένοι εικόνες και την ανάμνηση των λίγων ωρών που κράτησε η επαφή με το κοπάδι, ακουμπήσαμε μαλακά τα σακίδια, και τοποθετήσαμε στις βαλίτσες με προσοχή τα φιλμ που είχαμε «εκφωτίσει» εκείνη την ημέρα. Έσκυψα στοργικά πάνω στον εξοπλισμό. Μια περίεργη συγκίνηση και συμπάθεια με κατείχε καθώς καθάριζα από την υγρασία τους φακούς και το τριπόδι. Εκείνα τα παγωμένα μέταλλα και τα διαυγή κρύσταλλα, ακριβιά αλλά αδιάφορα παιχνίδια μέχρι το πρωί, είχαν γίνει οι σύντροφοι μας και μας είχαν βοηθήσει να καταγράψουμε στο φιλμ τις υπέροχες εκείνες στιγμές με το κοπάδι να συγκεντρώνεται, να συσπειρώνεται, να ορμά και να κερδίζει τα πέτρινα οχυρά.

Για φανατικούς φωτογράφους φύσης

Αυτή η χειμερινή φωτογράφιση αγριόγιδων ολοκληρώθηκε στη διάρκεια του χειμώνα του 1995 ειδικά για το περιοδικό **Cliff**. Η φωτογράφιση μεγάλων θηλαστικών στην Ελλάδα είναι πολύ δύσκολη υπόθεση, γιατί τα περισσότερα είδη είναι νυκτόβια και οι πληθυσμοί όλων των ειδών είναι πολύ μικροί. Σε κάθε περίπτωση, ένας τηλεφακός 500 mm είναι ο ελάχιστος εξοπλισμός για να μην στηριζόμαστε αποκλειστικά στην μεγάλη ευκαιρία. Στη συγκεκριμένη φωτογράφιση χρησιμοποιήθηκαν ένας φακός 500 mm F4.5 της Pentax, ένας 300 mm F2.8 autofocus της Tamron και ένα AF 2X converter της Soligor. Η χειροκίνητη εστίαση φάνηκε αποτελεσματικότερη στο χιόνι από την αυτόματη. Οι διπλασιαστές εστιακής απόστασης (2X converter) είναι φωτοβόροι, αλλά πολύτιμοι όταν τα ζώα είναι πολύ ευαίσθητα ή το ανάγλυφο απαγορευτικό.

Η μηχανή μπορεί να είναι οτιδήποτε έχει αποδείξει ότι μπορεί να λειτουργεί σε χαμηλές θερμοκρασίες και να αντέχει στη μεταφορά και τα τραντάγματα. Ο εξοπλισμός που χρησιμοποιήθηκε περιλάμβανε δύο σώματα Pentax (Z1 και LX με winder). Η LX της Pentax είναι η ιδανική μηχανή για τέτοιες καταστάσεις. Ανάλογα σώματα βρίσκουμε στην Nikon (π.χ., η FM2), την Leica (διάφορα μοντέλα) και την Olympus (διάφορα μοντέλα). Η μηχανική επιβεβαίωση εστίασης της Z1 διευκόλυνε την εστίαση σε πολλές περιπτώσεις.

Η αποτύπωση των εικόνων έγινε σε Kodak Elite 100 και Kodachrome 200. Ο φωτισμός στις ανοικτές εκτάσεις είναι συνήθως αρκετός για μέτριας ταχύτητας φιλμ (100 ISO). Για πιο κλειστά περιβάλλοντα, το Kodachrome 200 είναι αξιόπραστο.

Ένα βαρύ Manfrotto, ένα μικρό αλλά πολύ σταθερό Cullman, ένα μονόποδο Gitzo και ένα Benbo Trekker στήριξαν τα μεγάλα οπτικά της αποστολής. Το τριπόδι είναι βασικό συστατικό μιας τέτοιας προσπάθειας και αξίζει να ανεβάσει κανείς ένα-δύο κιλά παραπάνω προκειμένου να πετύχει καθαρές λήψεις και άνεση στους χειρισμούς. Το μονόποδο είναι επίσης πολύ καλή ιδέα για φακούς μέχρι 600 mm σε συνδυασμό με γρήγορα φιλμ.

Ένας zoom 28-70 ή 35-105 συμπληρώνει το ελάχιστο υλικό που πρέπει να έχετε μαζί σας. Στη διάρκεια της φωτογράφισης μπήκε σε χρήση μιά σειρά μικρότερων φακών (20-35F3.5, 28-70F2.8, 35-105 F3.5, 80-200F2.8, 100-300F4 και δύο macro 100 και 200 mm). Όλα αυτά μεταφέρθηκαν με διάφορες εύχρηστες και ασφαλείς τσάντες για φωτογραφικά. Το τέλειο σακκίδιο αποδείχτηκε ότι είναι το Photo Trekker της Lowe.

Από τη θέση αυτή ευχαριστούμε την εταιρεία **“Κίμων Βελήσσοριδης ΕΠΕ”** που υποστήριξε την προσπάθεια σε ότι αφορά τα φωτογραφικά αναλώσιμα και την εταιρεία **“Αγκονιάν”** για την συμπαράστασή της σε λογιστικό επίπεδο.

Ο Όλυμπος από βορειοδυτικά.

Εικονογράφηση: Βασ. Χατζηρυσσάνης / περιοδικό **Cliff**.